

В. А. Поліщук

доктор пед. наук, професор

завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи

Тернопільський національний педагогічний

університет імені В. Гнатюка

polvira1951@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ОСВІТА: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми та її актуальність. Характерною ознакою суспільного розвитку України в сучасних умовах є розробка вітчизняної моделі професійної підготовки фахівців соціальної сфери. Успішне вирішення цього завдання можливе за умови конструктивного осмислення і коректного використання прогресивних ідей як міжнародної практики так і вітчизняної системи соціальної освіти.

Мета статті полягає у аналізі провідних тенденцій міжнародного досвіду соціальної освіти з метою упровадження його прогресивних ідей в освітньому просторі України.

Виклад основного матеріалу. Проведені дослідження викладачами і аспірантами кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, а саме: досвіду професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у системі неперервної освіти США (Н. Собчак-Горішна); професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини (О. Пришляк); підготовки соціальних працівників у вищих навчальних закладах Австралії (А. Сдозанська); підготовки фахівців соціальної сфери у Франції (Г. Борозна-Лещук) та інших свідчать, що у переважній більшості зарубіжних країн модернізація системи професійної підготовки соціальних працівників в сучасних умовах здійснюється у контексті переосмислення їх професійного статусу і професійних функцій, відповідності міжнародним підходам і тенденціям і реалізації ідеї професійного навчання упродовж усього життя.

Як свідчить аналіз зарубіжного досвіду, соціальна освіта у багатьох країнах здійснюється на основі врахування як міжнародних тенденцій і впливів (глобалізаційних і міграційних процесів; міжнародних підходів і стандартів соціальної роботи й соціальної освіти) так і вимог конкретної країни (мети і завдань соціальної політики і професійної соціальної діяльності, ролі і місця професійних соціальних працівників; наявності державних стандартів професійної підготовки).

На міжнародному рівні соціальна робота відноситься до сфер діяльності національних урядів, міждержавних організацій, добровільних структур і транснаціональних асоціацій, які займаються визначенням стандартів соціального забезпечення, наданням конкретної допомоги, організацією соціальної освіти, проведенням дослідницьких робіт, обміном кадрами та інформацією.

В сучасних умовах одним із провідних аспектів удосконалення соціальної освіти є упровадження міжнародних стандартів соціальної освіти. Так, Комітетом із стандартів кваліфікації соціальних працівників за участю Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи і Міжнародної асоціації соціальних працівників розроблені і

активно пропагуються та впроваджуються у життя Міжнародні норми якості і підготовки фахівців у галузі соціальної роботи. Відповідною Комісією Ради Європи розробляються стандарти кваліфікації для навчання упродовж усього життя.

Динамічність сучасного життя закономірно передбачає постійне реформування і вдосконалення програм професійної підготовки соціальних працівників, які включають такі основні компоненти: професійну, змістову та сертифікаційну. У професійній компоненті вказані сфери професійної діяльності, функції та компетенції фахівця. Змістова компонента включає перелік навчальних блоків підготовки за конкретною спеціальністю, розкриває їх зміст, форми і методи підготовки. Сертифікаційна компонента містить перелік випускних іспитів, розкриває їх зміст та цілі. Подібне структурування дозволяє виокремити провідні компетенції фахівців соціальної сфери, що відповідають новим вимогам їх професійної діяльності; модернізувати та персоналізувати курси підготовки шляхом посилення індивідуального підходу до кожного студента; підвищити мобільність і покращити можливості працевлаштування випускників.

У сучасних умовах у професійній соціальній освіті спостерігається тенденція розширення спектру спеціальностей, діапазону їх поєднання, збереження досвідчених фахівців соціальної сфери через упровадження процедури «визнання професійної компетентності», різноманітні інноваційні вдосконалення системи післядипломної освіти.

Система «визнання професійної компетентності», безсумнівно, відповідає інтересам багатьох країн в тому, що стосується підвищення соціального статусу соціальних працівників, які не мають спеціальної професійної освіти, але мають досвід практичної діяльності, прагнуть продовжувати працювати і завдяки цій процедурі мають реальну можливість отримати відповідний диплом чи свідоцтво, довівши свою професійну компетентність.

Важливою характеристикою сучасної системи соціальної освіти є упровадження партнерської співпраці між закладами освіти у сфері вищої, післядипломної соціальної освіти, науково-дослідними, державними, громадськими закладами та установами у галузі соціальної роботи.

Вивчення наукових праць, документальних джерел, ознайомлення із зарубіжним досвідом професійної підготовки соціальних працівників дає змогу узагальнити загальні підходи до побудови їх професійної освіти:

- орієнтація соціальної освіти переважної більшості країн на глобалізаційні й інтеграційні процеси;

- опора у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників на етику, ідеали, цінності соціальної роботи та міждержавні стандарти соціальної освіти; побудова процесу професійного навчання соціальних працівників у контексті неперервної освіти; наявність системи вимог до претендентів навчатися соціальній роботі (наявність соціального життєвого досвіду, практики соціальної взаємодії, загального рівня розвитку, особистісних нахилів, відповідність психологічним вимогам, тощо); вдосконалення технологій професійної підготовки; опора на сучасні досягнення науки та інноваційні процеси у сфері практичної соціальної роботи;

прагнення досягати єдності теоретичного і практичного компонентів професійної освіти: навчальними планами передбачено від 30 до 50% навчального часу на практику в соціумі, на розробку і створення студентами різноманітних соціальних/соціально-педагогічних проектів, програм і впровадження їх у практику; підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи в полікультурному просторі.

У сучасних умовах особливої актуальності набуває ідея удосконалення вітчизняної системи соціальної освіти. З метою реалізації прогресивних ідей міжнародного досвіду підготовки соціальних працівників в практику роботи вищих навчальних закладів України вважаємо за доцільне звернути увагу на доцільність більш активного упровадження практично зорієнтованих технологій професійного навчання; оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів професійної підготовки; розширення переліку і збільшення частки фахово орієнтованих дисциплін за вибором студентів; створення належних дидактичних і технічних умов для навчання студентів з особливими потребами і функціональними обмеженнями; налагодження партнерської співпраці між вищими навчальними закладами і соціальними службами у реалізації завдань професійного відбору і професійного навчання майбутніх соціальних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лещук Г. В. Система професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Франції : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Лещук Галина Василівна. – Тернопіль, 2008. – 240 с.
2. Пічкарь О. П. Система підготовки фахівців соціальної роботи у Великій Британії: дис ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти»/ Пічкарь Олена Павлівна. – Ужгород, 2002. – 213 арк.
3. Пришляк О. Ю. Професійна підготовка соціальних педагогів у вищих навчальних закладах Німеччини : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Пришляк Оксана Юріївна. – Тернопіль, 2008. – 212 с.
4. Собчак Н. М. Зміст і форми професійної підготовки соціальних працівників у системі неперервної освіти США : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Надія Мирославівна Собчак. – Тернопіль, 2004. – 181 с.
5. Соціальна робота : Підручник / За ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч», 2010. – 340 с.